

le vender brez Vas ne bila naredila. Naredil se je sicer popolnoma po naravnih zakonih, a vender je bila Vaša volja poslednji vzrok njegovemu postanku. Zato sem se moral do Vas obrniti s prošnjo, da bi ga naredili, in Vi ste mi blagovolili prošnjo izpolniti. Zakaj bi nas pa Bog, ki je naravi stvarnik in gospodar, ne mogel uslišati, ako ga prosimo, da bi nam poslal potrebnega dežja, ali da bi nas nesreče obvaroval. Bog more storiti čudež, ako ga je potreba; more nam pa tudi brez čudeža pomagati, kakor ste nam Vi brez čudeža led naredili.

A človeška volja ne more neposrednje vplivati na naravne prikazni, ampak le s posredovanjem človeškega telesa; Bog pa nima telesa, in to je neumevno, kako bi volja neposredno vzrokovala vnanje prikazni. Res da tega ne moremo umeti, a ravno tako neumevno nam je, kako človeška volja vpliva na možjane in čutnice in po teh na vse človeško telo. Toda česar ne umemo, tega še ne smemo tajiti ali za nemogoče razglasiti. Tudi v teku naravnih prikaznij veči del le to spoznamo, kaj in v katerem redu se godí; nerešeno pa nam ostane vprašanje, kako se godí, ali kako se prikazni druga drugo vzrokujejo? —

Iz vsega tega je jasno, da nauk o božjem vladarstvu svetá naravoslovni vědi ne nasprotuje in njenega razvitka prav nič ne ovira. Zato more tudi vednostno izobražen človek z vernim národom vred zaupati v božjo previdnost, ki vlada in se razodeva kakor v vesoljnem stvarstvu, tako tudi v zgodovini človeštva in posameznega človeka. —

O vrednosti in potrebi praktične metodike v slovenskem jeziku.

I. L.

Koliko vrednosti je to, da se ves pouk opira na materinski jezik, o tem mi ni treba govoriti, ker imajo to prepričanje uže vsi, katerim so te vrstice namenjene. Da je z otrokom treba v materinskem jeziku t. j. v njegovem jeziku govoriti, tega naravnost navadno zanikali niso tudi tisti ne, kateri bi radi v vseh naših šolah nemščini prednost dali. Začénja se pa vender razširjevati že svedočenje o potrebi tega, da naj se ne samo v národnih šolah prvo skrb obrača na materinski jezik, kateri edini naj se rabi kakor učni jezik, ampak tudi v srednjih šolah in na učiteljiščih naj se slovenščina rabi kolikor mogoče pri vseh predmetih. Za učiteljišča utegne morda v bodočnosti pri nas to načelo obveljati, da se v obče le slovenščina rabi za učni jezik, nemščini pa se daje le toliko pozornosti in za-njo porabi le toliko časa in truda, da si učiteljski pripravniki tudi tega jezika v govoru in pismu prisvojé! V dosego tega namena, namera se nemščina obdržati 1) za ta predmet sam, kateremu se pa utegne v vsakem letniku precej ur na teden odmeriti, in 2) menda za pedagogiko, t. j. za odgojo in ukoslovje ter za povest o odgoji in pouku, za katere slednje predmete je v učnem načrtu za učiteljišče odločeno lepo pa potrebno število 17 ur na teden.

Ako bi sl. vlada nameravala uvesti tudi za pedagogiko slovenski poučni jezik, kazalo bi preskrbeti slovenske knjige tudi za ta — rekel bi — najvažnejši učni predmet, in morebiti v ta namen prirediti izvrstne nemške učne knjige te stroke od dr. Lindner-ja in Niedergesässa, za kar je imel pisatelj teh vrstic že dovoljenje in za kar je delal že nekoliko priprav. Toda glasovi, da se z najmanjšo škodo za slovenščino more ravno pedagogika še v bodoče v nemškem jeziku predavati, in pa ta okolščina, da bi poslovenjevanje teh knjig stalo veliko truda in založba njihova veliko stroškov, napotili so me, da sem odstopil od tega sklepa. Premišljeva je ta predmet učiteljišč, namreč pedagogiko, zapazil sem pa, da je važen oddelek njen metodika, t. j. navod, kako poučevati v vseh

posameznih predmetih ljudskih in meščanskih šol. Koj mi je šinila srečna misel v glavo: Če je neškodljivo, da se uče vzgoje kandidati slovenski v nemškem jeziku, če je neškodljivo, da se uče tudi splošnih vodil o pouku v tujem jeziku, gotovo pa to ni koristno, ako bi se učili praktične metodike v tem jeziku, ako bi bili zlasti praktični učni poskusi osnovani v nemščini, namenjeni pa slovenski mladini. To in pa še sledeči razlogi so mi dali povod, sestavljati praktično metodiko v slovenskem jeziku. Takov navod je v prvej vrsti namreč potreben za tretjeletnike na učiteljski; kajti učni načrt tu predpisuje za 2. tečaj tim pripravnikom: špecijelno metodiko. Vender je za te omenjena samo na predmete v naj nižjem razredu, in učitelj špecijelne metodike jih mora seznaniti z metodičnimi spisi o elementarnem pouku. Kako pa, ako je do zdaj takih spisov v materinskem jeziku čisto pomanjkovalo?! Moj spis „Prvi pouk“ je v tej zadevi samo najnujnejši potrebi, samo za rabo pri pouku prvencev v okom prišel. Dočim se v 3. letu učiteljske še le začénja baviti s špecijelno metodiko, je pa 4. leto pravo praktično izurjevanje v metodiki, prava vadnica za poznejši praktični posel učiteljskih pripravnikov; kajti na tej stopnji je 7 ur na teden odmerjenih za praktične poskuse v obče, a učni načrti še pri vsakem predmetu 4. letnika posebej špecijelno metodiko njegovo poudarjajo, in kar je posebno imenitno, da je treba gojencem podajati tudi knjige pedagogičnega, didaktičnega in zlasti metodičnega obsega.

Praktična metodika služi torej v prvej vrsti učiteljskim pripravnikom. Kar so pa kandidatom njihovi učitelji, to so učiteljem, dejansko v službi nastavljenim, učni načrti, učni navodi, dani jim od šolskih gospod, in — recimo — tudi okrajni učiteljski zbori. Kakor pa nemška beseda iz ust učiteljev in profesorjev na učiteljskih bodočim slovenskim učiteljem ni toliko koristila, nego bi to bila slovenska beseda storila, tako niso imeli tudi nemški splošni in nadrobni učni načrti („Lehrpläne“ in „Lehrgänge“) in nemški uradni učiteljski zbori tistega vspeha, kakor bi to bila storila slovenska beseda. Praktična metodika v slovenskem jeziku nadomestovala bode torej po večem to, kar bi morali slovenski učitelji od strani sl. c. kr. šolskih uradov dobiti. Kako visoko cenijo nemški učitelji in pisatelji navode o vspešnem poučevanju na vseh raznih ljudskih šolah, to nam dokazujejo obilne nemške knjige o tej stroki, od katerih si dovoljujem samo najvažnejše imena navajati: Guth — Praktische Methodik, Bock — der Volksschulunterricht, Saatzer — Erstes (1.), Zweites (2.) in Drittes (3. knjiga) Schuljahr, Kehr-ovi navodi, potem Zeynek-ovi in njegovih drugov navodi o nemških berilih itd. V teh jako izvrstnih knjigah je sicer mnogo tvarine, katero tudi slovenski učitelj z vspehom porabi, a najvažnejši oddelki v njih so zanj skoro da brez veljave; kajti v njih se jemljó nemške šolske knjige, nemška berila za podlogo pri praktičnih poskusih, a mi slovenski učitelji moramo jemati za podlogo pri praktičnem izurjevanju naše slovenske knjige, sestavke naših beril.

Ko smo dobili pred nekaterimi leti v roke od naših sl. c. kr. deželnih šolskih svetovalec splošne učne načrte, velelo se nam je, sestaviti na podlogi teh nadrobne učne načrte, pri čemer se je smelo morebiti tudi to in ono izpustiti in morebiti s čim drugim nadomestiti; kajti pri sestavi nadrobnih učnih načrtov mora se vsekako ozirati na šolske knjige, katere so ravno v rabi. Takrat pa takih drobnih učnih načrtov ni bilo moč sestaviti, ker ni bilo še novih slovenskih beril. Učni načrt je in mora odvisen biti od šolskih knjig, ako so poslednje le količkaj sestavljene po načelih didaktike in pedagogike. Zato mora praktična metodika poleg splošnih navodov in praktičnih učnih poskusov za vse predmete na vseh stopnjah obsežati tudi nadrobne učne načrte, ki so sestavljeni na podlogi vpeljanih šolskih knjig.

Naši slovenski šolski časopisi so v teku poslednjih let lepo posnemali napredne nemške učitelje in priobčili v svojih predalih zlasti lepo število učnih poskusov. Toda

take spise učitelj takrat navadno rad ne čita, ko se mu ravno ponujajo; kadar bi jih pa potreboval, to je takrat, kadar se za šolo pripravlja, jih pa nima pri rokah. Zato bode menda hvaležna naloga, 1) zbrati iz naših časnikov, kar se je tu pa tam v tej stroki dobrega že natisnilo in 2) dodati novih dobrih vzgledov, kakoršnih se še ni na beli dan spravilo.

Vsak izurjen slovenski učitelj res da ne bo potreboval takovega navoda, a vprašam: kdo se more ravno gledé našega slovenskega jezika izurjenega imenovati? Malokdo! Kar je mlajših učiteljev, ti razpolagajo res s precejšnjo množino pridobljenih znanosti, a manjka jim večkrat vaje, pridobljeno blago, katero so si v nemškem jeziku prisvojili, po najboljši poti slovenskim otrokom razložiti. O njih bi se skoro smelo reči: imajo, pa prodajati ne znajo. O starejših naših sodrugih bi nekateri morda trdili, da veljá ravno nasprotno, da bi dobro prodajali, ako bi le dovolj imeli. Jaz tega ne rečem, a trdití pa smem, da se nekateri poslužujejo starih metod, katerih novejša šolska praksa in napredna metodika ni po vsem potrdila. Nekaj je pa tudi tovarišev, kateri so v metodah preveč izbirljivi ali vsaj nestalni. Ker se jim način poučevanja, ki so ga brali v tej ali oni knjigi ali v časopisu, ni takoj vspešnega izkazal, hitro se lotijo drugzega in tretjega ter tako begajo sebe in učence. Temu je bil vzrok to, ker se je slovenskim učiteljem ponujalo preveč raznovrstne hrane, in še to v nekoliko neumljivi in preveč hvaljeni obliki. Zato je silno potrebno, da dobimo enkrat v domači besedi navod, ki bode priporočal in poudarjal največ le en način, kako vspešno poučevati našo mladino v našem jeziku z ozirom na naše razmere, na naše knjige, naše moči in naša sredstva. Morebiti se meni to vsaj nekoliko posreči.

Novice

pa

Dr. Janez Bleiweis.

XIX. 1861. „Novo leto je vsakemu časniku pripravna prilika réči svojo. Novice — po svoji obilni udeležbi pisateljev iz vseh krajev naše domovine v resnici glas slovenskega naroda — imajo nalogo blagostanje in omiko slovenskega ljudstva povzdigniti in se potegovati za pravice njegove . . A doslej smo le malo dosegli . . Ni tedaj čuda, da mi Slovenci gledamo na cesarski ukaz od 8. avg. 1859 kakor sveti trije kralji na zvezdo, al zmiraj — zastonj! . . Cesarski diplom od 20. avg. nam je zagotovil novo dobo . . Svobodno gibanje županij, deželni zbori in državni zbor je tista važna trojica, ki nam obeta bolje, nove čase . . Prevdarjati je že sedaj treba, ktere može bomo volili v zборе, ki bojo razsojevali našo srečo ali nesrečo. Le možje rodoljubni, ki naše reve in naše žulje poznajo, možje znane poštenosti, bistrega uma, vajeni v besedi, in ki se ne bojé odkritoserčno govoriti, naj bojo brambovci naših pravic. Kimovce, hinavce, mevže, izrodnike pustimo drugim . . Bolja prihodnost nam je zagotovljena. Te se zdaj veselimo, nikoli pa pozabivši prislovice naše, da le sloga jači, nesloga tlači. To so naše serčne želje o nastopu nove dobe mnogonárodne Avstrije, pravi vrednik v prvem spisku „Slovencom za novo leto“. Bog daj srečo!“ —

V devetnajstem tečaju je dr. Bleiweis spisal posebej na pr.: „Kako murbe ravnati, da bomo pridelovali čedalje več svile. O tatvini sadja. Naši kmetje. Mlačnim rojakom v prevdarek. Našim kmetijskim gospodarjem v prevdarek. Vojska zoper kerte. Kaj zima storí. Ali ima luna nekašno moč do rastlin. Sadimo divji kostanj in zakaj. Kako se dobi dobro in kaljivo murbino seme. Nekaj o tem, kar je kmetijstvu najbolj